

The
Economist

Books

O UNIUNE NEFERICITĂ

Cum poate fi soluționată
criza monedei euro – și a Europei

John Peet și Anton La Guardia

Prefață de ALINA BÂRGĂOANU

Traducere din limba engleză de
ELENA BUTOESCU

Ediție îngrijită de ALINA BĂRGĂOANU

Revizia traducerii și redactare: LIVIA SZÁSZ

Tehnoredactor: CRISTIAN LUPEANU

Paul Roberts,

UNHAPPY UNION. HOW THE EURO CRISIS – AND EUROPE – CAN BE FIXED

Published by THE ECONOMIST in association with
PROFILE BOOKS LTD, London.

Copyright © The Economist Newspaper Ltd, 2014

Text copyright © John Peet and Anton La Guardia, 2014

This edition first published in Romania in 2017

by Editura COMUNICARE.RO, Bucharest.

Copyright © Editura COMUNICARE.RO, 2017,

pentru prezenta ediție în limba română

Toate drepturile asupra prezentei ediții în limba română
aparțin Editurii COMUNICARE.RO.

Editura COMUNICARE.RO este departament în cadrul

Scolii Naționale de Studii Politice și Administrative,

Facultatea de Comunicare și Relații Publice.

SNSPA, Facultatea de Comunicare și Relații Publice

Str. Povernei, nr. 6

010643, București

România

www.edituracomunicare.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

PEET, JOHN

**O Uniune nefericită. Cum poate fi soluționată criza monedei euro –
și a Europei** / John Peet, Anton La Guardia; pref. de Alina Bărgăoanu;
trad. din lb. engleză de Elena Butoescu; – București: Comunicare.ro, 2017

Indice

ISBN 978-973-711-522-5

I. La Guardia, Anton

II. Bărgăoanu, Alina (pref.)

III. Butoescu, Elena (trad.)

Cuprins

<i>Prefață la ediția în limba română</i>	vii
<i>Mulțumiri</i>	xiii
<i>Prefață</i>	xv
<i>Lista figurilor</i>	xxiii
1 „Dacă se prăbușește euro, se prăbușește și Europa”	1
2 De la origini până la Maastricht	9
3 Cum funcționează?	27
4 Drumul către criză	42
5 Testul lui Trichet	56
6 Super-Mario	98
7 Echilibrul de putere se schimbă	138
8 Înăuntru, în afară, peste tot ne înconjoară	158
9 Democrația și neajunsurile ei	175
10 Despre cum a afectat moneda euro alte activități	194
11 Locul Europei în lume	204
12 După furtună	216
Anexe	
1 Cronologie	261
2 Tratatate, reglementări și pacte	264
3 Lecturi suplimentare	268
4 Cum a văzut <i>The Economist</i> criza, la vremea respectivă	270
<i>Indice</i>	277

1 „Dacă se prăbușește euro, se prăbușește și Europa”

Primăvara și vara anului 2012 au adus moda propunerilor de modalități prin care s-ar putea realiza dezmembrarea zonei euro. După mai bine de doi ani de la debutul crizei datoriei Greciei, proiectul monedei unice europene părea să fie pe punctul de a eșua. *Bail-out*-urile succesive, austeritatea covârșitoare și nenumăratele summituri în regim de urgență ale liderilor europeni, care, în cel mai bun caz, șovăiau în a lua o hotărâre, au alimentat indignarea țărilor creditoare și a celor debitoare în egală măsură. Și cum liderii naționali dădeau impresia că fie nu doreau, fie nu puteau să consolideze cooperarea în Uniune, criza monedei euro agrava fără cruțare tensiunile. Mai bine să purcedem la o lichidare controlată a monedei în loc să ne confruntăm cu o suprimare haotică a ei, au spus unii.

În luna mai, Thomas Mayer, fostul economist-șef de la Deutsche Bank, a propus introducerea unei monede paralele în Grecia, „geuro”, pentru ca țara să nu intre în incapacitate de plată.¹ În iulie, Policy Exchange, un *think-tank* britanic, i-a

¹ T. Mayer, *Der Geuro: Eine Parallelwährung für Griechenland?*, Deutsche Bank, mai 2012, disponibil la adresa: www.dbresearch.de/PROD/DBR_INTERNET_DE-PROD/PROD000000000288868.pdf. Câteva dintre argumentele lui Mayer sunt reproduse în *Business Insider*, la adresa: www.businessinsider.com/introducing-the-geuro-a-new-parallel-currency-to-solve-all-of-greeces-problems-2012-5. Mayer însuși expune câteva dintre opiniile sale în *Wall Street Journal*, la adresa: www.wsj.com/news/articles/SB10001424127887324556304578116830518460210.

acordat lui Roger Bootle de la Capital Economics², un institut de cercetare privat din Londra, premiul Wolfson, în valoare de 250 000 de lire sterline, pentru cea mai bună soluție de ieșire din zona euro. În luna următoare, *The Economist* a publicat un memorandum fictiv adresat cancelarului german Angela Merkel, în care erau expuse două soluții pentru dezmembrarea zonei euro: ieșirea Greciei sau plecarea unui grup consistent, format din cinci țări, în care mai erau incluse Cipru, Spania, Portugalia și Irlanda. Într-o notă de subsol, se spunea că Angela Merkel, extrem de precaută, respinsese ambele soluții, considerând că riscurile ar fi fost mult prea mari, și ceruse ca respectivul studiu să fie distrus. „Nimeni nu trebuie să afle vreodată că guvernul german a fost dispus să conceapă ceea ce era de neconceput. Doar dacă, între timp, documentul nu se scurgea către presă.”³

Studiul fictiv era mult mai aproape de adevăr decât și-ar fi închipuit cititorii. În vara aceea, Merkel chiar a cântărit, și a respins, ideea excluderii grecilor din zona euro. Oficialii germani, cei europeni și delegația FMI deja schițaseră câteva planuri pentru a gestiona dezmembrarea zonei euro – hotărând să nu dizolve complet moneda, ci să încerce s-o păstreze cât de mult ar fi fost posibil, în cazul în care Grecia (sau o altă țară europeană) ar fi urmat să renunțe la ea. Aceste planuri n-au fost dezvăluite presei, ceea ce a fost foarte bine. Simpla existență a unui eventual proiect „Grexit” ar fi putut provoca o panică previzibilă pe piețe. Puțini credeau că planul unei părăsiri disciplinate a zonei euro ar putea funcționa.

Oficialitățile au încercat în cel puțin trei rânduri imposibilul. Prima oară în noiembrie 2011, când Grecia a anunțat

² Roger Bootle *et al.*, *Leaving the Euro: A Practical Guide*, Capital Economics, versiune revizuită pentru Premiul Wolfson, 2012. Aceasta, alături de alte propuneri, se găsește la adresa: www.policyexchange.org.uk/images/WolfsonPrize/wolfson%20economics%20prize%20winning%20entry.pdf.

³ Vezi “Tempted, Angela?”, la adresa: www.economist.com/node/21560269.

un referendum privind cel de-al doilea acord de salvare de tip *bail-out*. Germania și Franța, scandalizate de insubordonarea Greciei, au cerut ca întrebarea pentru referendum să fie legată de dorința grecilor de apartenență la zona euro. Era pentru prima dată când liderii europeni recunoșteau în mod public termenul „Grexit”. În cele din urmă, votul a fost abandonat câteva zile mai târziu, după demisia primului-ministru Georgios Papandreu. Cel de-al doilea risc major a intervenit între cele două tururi de alegeri din Grecia, în lunile mai și iunie ale anului 2012, când ascensiunea partidelor radicale de dreapta și de stânga a sporit pericolul ca grecii să voteze pentru părăsirea zonei euro, înainte ca mințile raționale să prevaleze, în cel de-al doilea scrutin. (Chiar și după ce liderul conservator Antonis Samaras a format un guvern care s-a dedicat, deși cu întârziere, programului de reforme cerut de UE, Merkel s-a întrebat, până târziu în august, dacă Grecia ar trebui exclusă sau nu din zona euro.) Un al treilea pericol l-au reprezentat negocierile dure privind ajutorul financiar acordat Ciprului în martie 2013. Președintele nou-ales, Nicos Anastasiades, a amenințat că renunță la moneda unică, dacă acordul financiar însemna îngroparea celor două bănci ale insulei și alungarea marilor deponenți imigranți, în majoritate ruși. După cea de-a doua rundă de negocieri tensionate, Anastasiades a cedat în fața salvatorilor săi.

Zona euro n-ar fi fost pregătită să facă față Grexit-ului nici la sfârșitul lui 2011. Jean-Claude Trichet, care a fost președintele Băncii Centrale Europene până la finele lui octombrie 2011, nu a vrut să aprobe o planificare sistematică a dezastrului. Iar fără aprobarea băncii centrale de a emite monedă, prăbușirea ar fi fost de nestăvilit. În ianuarie 2012, succesorul lui Trichet, Mario Draghi, și-a format o echipă care să gestioneze criza financiară. În răstimp de un an, BCE și FMI au elaborat un plan extrem de detaliat pentru a pregăti o eventuală ieșire din zona euro a unui membru al Uniunii.

Până în momentul în care au început negocierile cu Cipru, în mod evident o țară mai mică decât Grecia sau oricare altă

economie asistată, perspectiva unui „Ciprexit” nu a provocat nicăieri o teamă la fel de mare printre oficiali sau pe piețele financiare.

Și alții au pus la punct planuri de contingență, îndeosebi în cadrul Comisiei Europene și al Consiliului European, cu toate că aici coordonarea era mai slabă de teama unor dezvăluiri. „Totul se află la Bruxelles”, spunea unul dintre cei implicați. Oficialii n-au uitat o întâmplare, când Herman van Rompuy, președintele Consiliului European, a ridicat problema scenariului Grexit în prezența lui José Manuel Barroso, președintele Comisiei Europene. „Nu mă interesează detaliile. Dar sper să vă ocupați de chestiunea asta”, a spus Van Rompuy. Chiar și așa, mica lui echipă de economiști lucra la rândul ei tacit la o serie de documente de poziție referitoare la toate aceste probleme majore.

Cu toții păreau să bâjbâie prin întuneric. Funcționarii direcției economice din cadrul Comisiei Europene au fost avertizați să nu elaboreze vreun plan drept răspuns la un posibil dezastru, deși un grup de comisari europeni experimentați și prevăzători tocmai asta a realizat: o strategie în cazul unei posibile scindări a zonei monedei unice. Aceștia au avut două obiective principale: în primul rând, să stabilească pașii ce erau de urmat, iar în al doilea rând, să argumenteze de ce acei pași nu trebuiau urmați. Pentru alții, chestiunea se rezuma la o gestionare cât mai bună a problemei. Toți cei implicați erau însă confrunțați cu o mare dilemă – cât de mult să le dezvăluie autorităților elene din preparativele unei eventuale întoarceri la vechea drahmă.

Precum etalonul-aur, doar că mai rău

De-a lungul istoriei, s-a întâmplat să fie abandonate regimuri valutare bazate pe cursuri de schimb fixe, de la etalonul-aur la diverse cursuri de schimb ale dolarului. Însă abandonarea unui curs fix nu este același lucru cu desființarea unei monede. S-a

mai petrecut și acest lucru, dar numai atunci când s-au despărțit uniunile formate politic: de exemplu, destrămarea Imperiului Austro-Ungar, prăbușirea Uniunii Sovietice și divorțul de catifea dintre Cehia și Slovacia. Niciunul dintre aceste precedente, însă, nu surprinde exact contextul parcursului monedei euro. Aceasta este o monedă unică, fără a dispune de un guvern unic. Este reprezentată de țări prospere, dintre care multe au acumulat datorii mari și au provocat dezechilibre externe, astfel încât miza sumelor implicate este la fel de mare. O hartă a lumii întocmită în funcție de cheltuielile fiecărui guvern prezintă o Europă de mărimea unui balon uriaș, umflat din banii publici.⁴ În plus, zona euro face parte din ansamblul Uniunii Europene și al pieței sale unice, în interiorul căreia bunurile, serviciile, capitalul și cetățenii circulă mai mult sau mai puțin liber. Drept urmare, consecințele care afectează alte țări europene sunt considerabile.

Pregătirea țărilor pentru introducerea monedei euro a fost un proces de lungă durată. Dacă vreuna s-ar decide să părăsească zona euro, celelalte ar trebui să se adapteze la redenuminarea monedei aceluia stat-membru peste noapte sau, în cel mai bun caz, într-un scurt interval de timp. Nimeni nu știe cu precizie ce s-ar întâmpla dacă moneda presupusă a fi irevocabilă ar deveni revocabilă. Au existat două teorii dominante. Una dintre ele a fost teoria amputării: tăierea unui membru putred, precum Grecia, ar salva restul trupului. Teoria cealaltă reflectă principiul dominoului: eșecul unei economii ar provoca o prăbușire economică în lanț. După Grexit, am putea avea Portexit, Spexit, Italexit și chiar Frexit.

Printre atâtea necunoscute, obiectivul autorităților care puneau la cale planul de contingență era unul foarte precis:

⁴ Vezi I.S. Gill și M. Raiser, *Golden Growth: Restoring the Lustre of the European Economic Model*, World Bank, 2012 (rezumat), p. 22, la adresa: www.wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2013/11/15/000442464_20131115123906/Rendered/PDF/681680PU B0v10G00Box379791B00PUBLIC0.pdf.